

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВА МЕДИЧНА БІБЛОТЕКА
БІБЛОТЕКА ХАРКІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**"ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
В ПИТАННЯХ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ МЕДИЧНИХ
БІБЛОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ"**

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

12-13 жовтня 2004 року

Харків 2005

Особливості інформаційного забезпечення наукових досліджень в медичній галузі.

*Киричок І. В.
Заввідділу бібліотеки ХДМУ*

Розвиток сучасного суспільства веде до формування нового читача, що у свою чергу не може не впливати на його спосіб мислення, формуючи нові потреби в інформації. І сьогодні вузівська бібліотека вже не уявляється нам без використання передових технологій і невідривно зв'язаних з ними нових форм бібліотечного та інформаційного забезпечення.

Змінюються форми і методи інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів бібліотек. В першу чергу це обумовлено впровадженням нових інформаційних технологій. Електронні технології дозволяють оперативно одержувати інформацію, від чого виграють і співробітники бібліотек, і читачі, тому що використання цих технологій дозволяє вести швидкий пошук будь-якої інформації, прискорити надання її читачу, підвищити якість інформаційно-бібліографічного обслуговування.

Медицина є однією зі сфер людської діяльності, у якій інформація про досягнення колег і можливість зв'язку з ними не тільки бажана, але і просто необхідна як для успішної роботи окремого лікаря, так і для розвитку медичної науки в цілому.

Бібліотека Харківського державного медичного університету веде інформаційно-бібліографічну роботу, спрямовану на регулярне забезпечення наших читачів (професорсько-викладацький склад, аспіранти, студенти, співробітники нашого вузу й інших вузів Харкова, а також лікарі міста) інформацією про нові досягнення в галузі медицини, винаходах, наукових дослідженнях, пріоритетних напрямках у навчально-виховній роботі, інноваціях в освітньому процесі тощо.

У 1991 р. наша бібліотека одна з перших у регіоні почала автоматизацію бібліотечних процесів. Ми придбали програмне забезпечення «МАРК» версія 3.2. Ми вважали, що ця програма в той час була більш адаптована до вимог бібліотек і проста у використанні для бібліотечних працівників. Недавно ми придбали програму «УФД», яка працює під Windows.

Сьогоднішній день вимагає від нас більш високого рівня інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів. Бібліотека Харківського державного медичного університету має 30 нових комп'ютерів. Відкрито два зали електронної інформації; для студентів - 10 комп'ютерів, для співробітників - 3 комп'ютери з вільним доступом до мережі Інтернет.

На базі нашої бібліотеки формується електронний каталог у системі «-МАРК», що складається з п'яти баз (навчальної, соціально-економічної, художньої, іноземної і наукової, яка у свою чергу включає книги, аналітичний розпис статей з журналів і збірників, праці університету і праці співробітників ХДМУ). На сьогодні електронний каталог налічує понад 70 000 бібліогра-

фічних описів. Свій електронний каталог книг ми почали створювати з 1991 р., використовуючи рубрики MeSH. З придбанням більш потужних комп'ютерів Pentium ми почали створювати в 2000 р. електронний каталог статей з журналів і збірників (MEDL). Спочатку ми вносили в електронний каталог усі журнали (російські й українські), але потім було прийняте рішення вносити тільки українські журнали, тому що повноцінної БД української медичної літератури немає. Сьогодні MEDL нараховує порядком 10 000 джерел. Паралельно з MEDL ми почали формувати електронний каталог «Праці співробітників ХГМУ» (HGMU), що нараховує зараз 4 500 джерел.

У 2001 р. у нас з'явилася можливість підписатися на електронний варіант карток на російські медичні журнали (Chamber). Ці картки ми одержуємо по електронній пошті вже в зручному нам форматі. Недоліком цього каталогу є відсутність стандартних ключових слів (або рубрик), що ускладнює пошукові можливості. Але файли з аналітичним розписом в електронному виді ми одержуємо регулярно.

В інформаційно-бібліографічній роботі ми активно використовуємо БД на CD-ROM як російсько- та україномовні ("Російська медицина", "РЖ "Медицина", "Український реферативний журнал" і ін.), так і англomовні (Medline, EBSCO, Knowledge Finder і ін.). Кожна з цих БД має свої переваги і недоліки в пошуку і наданні інформації. Так, наприклад, БД Knowledge Finder при пошуку пропонує тільки існуючу рубрику MeSH і видає не більш 100 джерел, а БД EBSCO дає можливість здійснити пошук по різних ключових словах (не обов'язково по MeSH) і не обмежує кількість видаваних джерел.

Для пошуку російсько- і україномовної літератури нами була придбана БД «Російська медицина» (ЦНМБ, м. Москва), що включає літературу за період 1988-2001 р. Зручний пошук за ключовими словами і рубриками MeSH, за авторами і джерелом інформації і тощо. На жаль, база має тільки бібліографічну інформацію, недоліком можна вважати відсутність хоча б реферативної інформації. З цього погляду більш зручна реферативна БД «РЖ «Медицина» (ВІНІТ, м. Москва), що ми випишуємо з 2002 р., а також Український реферативний журнал "Джерело" (Інститут проблем реєстрації інформації, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського, м. Київ).

У 1999 р. бібліотека підключилася до всесвітньої мережі Інтернет. Це дозволило нам поліпшити якість бібліографічних довідок, дало можливість науковим співробітникам, студентам швидко одержувати інформацію про нові досягнення в області медицини, готувати реферати, проводити патентний пошук, користуватися БД у режимі on-line.

За останні 4 роки співробітники бібліотеки навчилися самі орієнтуватися в Інтернет. Відділ інформаційно-бібліографічної роботи організує роботу залу електронної інформації. Так, крім консультацій біля традиційного каталогу, підготовлені бібліографи-консультанти знайомлять користувачів з інформаційними ресурсами, проводять консультації по роботі з ними, працюють з друкованими виданнями, що мають додатки на електронних носіях, консультують з питань пошуку необхідної інформації за допомогою ресурсів Інтернет.

Виконуючи яку-небудь довідку, ми зберігаємо корисні посилання в папку «Обране», що полегшує в наступному пошук і бібліографу, і читачу. Оскільки фінансування на передплату не завжди дає можливість виписати потрібні журнали, альтернативним виходом з цієї ситуації є електронні версії журналів або реферативна інформація на журнальні статті у вільному доступі, (електронні версії іноземних журналів - <http://www.doaj.org>, іноземних та російських - <http://www.mmascience.ru/medlist>. Для пошуку, крім сайтів з повнотекстовими журнальними версіями, ми звертаємося до безкоштовних віртуальних БД по медицині і біології, таких як PubMed, Medscape і ін., у нас є доступ до платного БД EBSCO, а також ми використовуємо пошукові системи Rambler, Google, Aport, Yandex і ін.

Великим інтересом користуються електронні каталоги медичних бібліотек та медичних вузів, виставлені в мережі Інтернет. Одним; із пріоритетних напрямків інформаційно-бібліографічної роботи ми вважаємо створення БД вітчизняної медичної літератури на корпоративній основі.; Створення власного електронного каталогу, обмін на корпоративній основі інформаційними ресурсами (наприклад, електронна доставка документів) може дозволити виставляти свій інформаційний продукт на власному WEB-сервері бібліотеки, здійснювати обмін з державами ближнього і, можливо, далекого зарубіжжя, на що вказують результати XI Міжнародної конференції в Судаку 2004 р.

Наша бібліотека має свою Web-сторінку (<http://kharkiv.iatp.org.ua/meduniver>), на якій розташовані інформація про історію, структуру бібліотеки ХДМУ, перелік періодичних видань, що надійшли до бібліотеки, кращі медичні сайти в Інтернет, а також бібліографічні БД з проблеми антиамілоїдної терапії при хворобах старіння і деменції. У переддень 200-річчя Харківського державного медичного університету ми проводимо цикл тематичних виставок «Харківський державний медичний університет: Історія Харківських наукових медичних шкіл». Найближчим часом ми плануємо розмістити списки виставленої літератури на нашій WEB-сторінці. З упровадженням програми «УФД» у нас з'явиться можливість виставити в Інтернеті свій електронний каталог, що буде наступним етапом в інформаційному забезпеченні наших користувачів.

Таким чином, одержання доступу до величезного числа віддалених інформаційних ресурсів і можливість користування ними підвищило ефективність інформаційної діяльності і вплинуло на зміст інформаційно-бібліографічної роботи. За рахунок використання електронних інформаційних ресурсів власних, так і віддалених, частково вирішуються проблеми недостатності обсягів комплектування і відповідно місця для збереження фондів, збільшується обсяг довідково-бібліографічного апарата, з'являється можливість доступу до повнотекстових ресурсів, у тому числі і закордонних. Це не виключає необхідність створення, накопичення і збереження власних інформаційних ресурсів, як традиційних, так і електронних, ставить задачу їхнього оптимального формування і використання.